

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

**ОДРОБИНСЬКА Олександра, здобувачка вищої освіти
спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа**

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У статті розглянуто особливості захисту авторських прав у цифровому середовищі. Визначено основні проблеми порушення інтелектуальної власності у сфері інтернет-ресурсів та соціальних мереж.

Ключові слова: авторське право, цифрове середовище, інтелектуальна власність, цифровізація, захист, інформаційні технології.

Сучасна цифрова епоха відкриває значні можливості для розвитку науки, бізнесу та культури. Разом з тим, цифрове перетворення створює нові ризики для авторів і власників інтелектуальних прав. Інтернет-простір сприяє широкому розповсюдженню піратського контенту, незаконному копіюванню матеріалів та порушенню авторських прав. Серед актуальних проблем у цій галузі можна виділити такі:

- визначення об'єктів, що підлягають захисту в Інтернеті;
- фіксація прав авторства та забезпечення доказової бази;
- розмежування між втратою прав та спробами їх порушення в онлайн-середовищі.

Слід зазначити, що в різних країнах трактування основних аспектів авторського права (право на створення, використання, виконання) може відрізнятися. У контексті мережевих технологій чіткого розуміння таких понять, як публічний показ, розповсюдження, використання в бібліотеках чи навчальних цілях, практично не існує. Кордон між оригінальною творчістю та інтерпретацією вже існуючих даних, між твором і його копією стає все менш визначеною. Це створює значні складнощі у відображенні особливостей новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у міжнародному та національному законодавстві. При розгляді питань авторського права у сфері цифрової передачі інформації виокремлюють дві основні групи питань:

- захист комп'ютерних програм і баз даних (може регулюватися чинним національним та міжнародним законодавством у його класичному розумінні);

- питання, зумовлені специфікою Інтернету, що потребують адаптації чи змін у чинному законодавстві. Тут наразі спостерігається більше проблем, ніж готових рішень.

Найпоширеніші порушення авторських прав у мережі Інтернет включають піратство (незаконне копіювання та розповсюдження фільмів, музики, програм, ігор, книжок, зокрема через торрент-треки), нелегальні онлайн-трансляції (стрімінг спортивних матчів, концертів, телепередач без ліцензії), плагіат (привласнення чужих текстів, фото, відео, наукових матеріалів), комерційне використання чужих творів без дозволу (наприклад, у рекламі чи блогах), а також порушення у сфері програмного забезпечення (встановлення неліцензійних копій, використання зламаних додатків, обходження DRM-захисту). Значна частина таких порушень з'являється у соціальних мережах, де часто без дозволу копіюють музику, відео чи зображення, а також у галузі освіти, де незаконно розповсюджують електронні підручники й наукові праці. Основними проблемами у сфері захисту авторських прав є недосконалість національного законодавства, складність контролю за цифровими ресурсами та низький рівень правової культури користувачів. Захист авторських прав сьогодні включає використання сучасних технологій, які забезпечують безпеку інформації та прав в Інтернеті. Один із таких способів полягає у збереженні даних з веб-сторінок на лазерному диску з подальшим депонуванням його у спеціальному веб-депозитарії. Цей метод є ефективним для захисту об'єктів інтелектуальної власності, суміжних прав, а також для правової охорони нетрадиційних об'єктів, зокрема службової чи комерційної таємниці. Крім того, такий спосіб допомагає уникнути можливих претензій, пов'язаних зі змістом опублікованої інформації. Суть методу проста: існує депозитарій, у який подаються різні матеріали (зокрема CD-диски та веб-сторінки). Заявник підтверджує своє авторство, описує поданий матеріал, після чого фіксується дата прийому — це важливо для встановлення пріоритету. Власнику видається свідоцтво, що засвідчує прийняття матеріалу на збереження, а сам об'єкт залишається у депозитарії як одиниця збереження. Ще один поширений у світі спосіб — це використання водяних знаків у цифрових зображеннях і фотографіях.

За допомогою спеціальних програм у файл вбудовується прихований код із даними про автора, рік створення, знак, тощо. При звичайному перегляді ці дані непомітні, однак спеціальне програмне забезпечення дозволяє їх виявити та підтвердити авторство. Водяні знаки зберігаються навіть після обробки зображення — зміни розміру, формату чи кольору, лише частково пошкоджуючись. У міжнародній практиці також активно застосовуються інноваційні інструменти захисту: цифрові підписи, блокчейн-технології, системи автоматичного виявлення порушень авторських прав (наприклад, Content ID на YouTube). Розвиток Інтернету ускладнює ситуацію, адже він не має національних кордонів, а обмін інформацією стає все швидшим та інтенсивнішим. Тому важливо знайти баланс між вільним доступом до інформації та захистом прав авторів і власників контенту. Для вирішення цих, та низки інших проблем, застосовуються цифрові технології захисту, зокрема системи управління цифровими правами, водяні знаки тощо. Проте, незважаючи на це, їхня ефективність обмежена. Саме тому забезпечення належного рівня захисту інтелектуальної власності у цифровому середовищі потребує комплексного підходу, який, серед іншого, включатиме вдосконалення правового регулювання, міжнародну співпрацю, розвиток технологічних рішень та підвищення рівня цифрової грамотності суспільства.

Література:

1. Захист авторських прав у сфері цифрової передачі даних. URL: https://buklib.net/books/26254/?utm_source=chatgpt.com / (дата звернення: 20.09.2025).
2. Методи захисту авторських прав в Інтернеті. URL :<https://buklib.net/books/26261/> (дата звернення: 20.09.2025).
3. Правові аспекти порушення прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі: перспективи рекодифікації. URL :<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/154/148> (дата звернення: 20.09.2025).

***Abstract:** The paper considers the peculiarities of copyright protection in the digital environment. The main problems of intellectual property violations in Internet resources and social networks are identified.*

***Key words:** copyright, digital environment, intellectual property, digitalization, protection, information technologies.*

***Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к.філос.н., ст. викладач
кафедри українознавства і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв***